

СУБ'ЄКТИ ЕКОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ: СУЧАСНІ ПРАВОВІ ВИКЛИКИ

У роботі досліджуються питання суб'єктів екологічних інновацій. Зазначається, що останні виступають ключовими учасниками у процесі впровадження нових технологій та рішень, спрямованих на збереження довкілля, раціональне використання ресурсів та зменшення негативного впливу людської діяльності на природу. Основними суб'єктами цього процесу є державні органи, приватні компанії, науково-дослідні установи, неурядові організації, а також громадськість.

Підтримується думка про те, що успішна співпраця між усіма цими суб'єктами є вирішальною для розвитку та впровадження екологічних інновацій. Сучасні виклики, такі як зміна клімату, забруднення довкілля та вичерпання природних ресурсів, вимагають комплексного підходу та консолідації зусиль на міжнародному, національному та місцевому рівнях. Тільки завдяки взаємодії держави, бізнесу, науки та громадськості можна забезпечити сталий розвиток і зберегти природне середовище для майбутніх поколінь. Важливо відзначити, що екологічні інновації не лише сприяють охороні навколишнього середовища, але й створюють нові економічні можливості, стимулюють розвиток нових галузей і підвищують конкурентоспроможність компаній на глобальному ринку.

У роботі зазначається, що суб'єктами сучасного ринку екологічних інновацій виступають держава, підприємства, організації, установи, університети, фонди, фізичні особи (учені і фахівці), що забезпечують процеси генерування і розповсюдження екологічних інновацій. Натомість організаційно-правовими формами інноваційної діяльності в екологічній сфері є технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, інноваційні центри, венчурні фірми, консультаційні й аналітичні фірми тощо.

Доведено, що спільним для усіх цих суб'єктів виступає основна мета – сприяти розвитку та впровадженню екологічно чистих технологій з метою збереження довкілля, а також забезпечення сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, екологічні інновації, суб'єкти інновацій, технопарк, кластер.

Постановка проблеми. Екологічні інновації є ключовим елементом стратегії сталого розвитку, спрямованої на зменшення негативного впливу людської діяльності на довкілля. Вони полягають у впровадженні нових технологій, процесів, продуктів або послуг, які мають менший негативний вплив на природу порівняно з традиційними рішеннями. Центральним аспектом екологічних інновацій є участь суб'єктів, які сприяють їх розвитку та реалізації.

У всіх індустріальних країнах нововведення є одним із пріоритетних напрямів у політиці уряду, адже це основа національної незалежності й економічного розвитку. Держава створює сприятливі умови для інноваційної діяльності, формуючи єдині цивілізовані правила і механізми, що зумовлюють розвиток усіх суб'єктів інноваційної сфери [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання екологічних інновацій неодноразово привертати увагу дослідників. Зокрема, зазначено про-

блематикою займалися такі провідні вчені як: Г. В. Анісімова, В. Л. Бредіхіна, М. В. Краснова, Ю. Ю. Бакай, Д. Д. Задихайло та інші. Однак, питання суб'єктів екологічних інновацій, на нашу думку, було приділено недостатньо уваги.

Мета статті – дослідити суб'єктів екологічних інновацій, а також їх співвідношення між собою.

Виклад основного матеріалу. У спеціалізованій науковій літературі, суб'єкт виступає центральною фігурою змісту будь-якого правовідношення, виступаючи власником конкретного права, що знаходиться у правовому зв'язку з іншим учасником (учасниками) суспільних відносин, на яких покладаються обов'язки, що відповідають праву уповноваженої особи [2, с. 17].

У загальному вигляді суб'єктний склад зазначених відносин складається з: (а) суб'єктів інноваційної діяльності [3; 4], які є учасниками інноваційно-виробничих, організаційно-інноваційних та внутріш-

ньо-інноваційних відносин; (б) суб'єктів інноваційної інфраструктури; (в) органів державної влади та місцевого самоврядування, а також інших суб'єктів, наділених щодо суб'єктів інноваційної діяльності організаційно-господарською компетенцією в інноваційній сфері; (г) володільців майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності, які забезпечують введення останніх у господарський оборот та можливість їх реалізації як інновацій [5, с. 21; 6, с. 143].

Розглядаючи суб'єкт права як узагальнюючий збірний образ особи, на переконання В. М. Єрмоленко, конститутивною ознакою є загальна можливість наділятися суб'єктивними правами і обов'язками без їх конкретизації. Конкретизовані поняття фізичної та юридичної осіб виступають видовими, а суб'єкт права - родовим поняттям, що формується під впливом конкретніших. Законодавець, застосовуючи прийом юридичної фікції, на думку вченого, прирівнює юридичну особу до фізичної в правосуб'єктності і таким чином наділяє її статусом суб'єкта права [7, с. 87; 8, с. 97].

Закон України «Про інноваційну діяльність» [9] від 04.07.2002 р. № 40-IV (ст. 5) суб'єктами інноваційної діяльності визначає фізичних і (або) юридичних осіб України, фізичних і (або) юридичних осіб іноземних держав, осіб без громадянства, об'єднання цих осіб, які провадять в Україні інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності,кладають власні чи запозичені кошти в реалізацію в Україні інноваційних проектів. Фактично можна стверджувати, що вказаний Закон до суб'єктів останньої відносить осіб (фізичних, юридичних) незалежно від національної належності, а також їх об'єднання, які здійснюють будь-який із таких видів діяльності: інноваційну діяльність; залучають майнові та інтелектуальні цінності;кладають кошти в реалізацію інноваційних проектів.

Проте повністю увесь інноваційний цикл провести лише одному інноваційному підприємству доволі важко, тому для допомоги таким підприємствам існує інноваційна інфраструктура, яка визначається у ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» [9] як сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо). На території України діють бізнес-інкубатори, інноваційні центри, технопарки, ІТ кластери, наукові парки та індустриальні парки [10, с. 66].

У контексті суб'єктного складу інноваційних правовідносин О. М. Вінник веде мову про учасників таких відносин, якими є суб'єкти інноваційної діяльності; органи (організації), наділені управлінсько-

контрольними повноваженнями у сфері такої діяльності; особи, що належать до інноваційної інфраструктури та споживачі інноваційної продукції [11, с. 281]. Основний вид діяльності суб'єкта господарювання зумовлює його визнання як суб'єкта певного виду господарської діяльності, різновидом якої є інноваційна діяльність. Такий законодавчо закріплений підхід дає підставу відносити до суб'єктів інноваційної діяльності тих суб'єктів господарювання, для яких заняття саме інноваційною діяльністю є основним різновидом їхньої господарської діяльності, а головним результатом роботи яких є створення інноваційних продуктів та (або) випуск інноваційної продукції. Таке твердження ґрунтується на баченні того, що лише особи, які безпосередньо здійснюють господарську діяльність, визнаються суб'єктами господарювання, на відміну навіть від таких споріднених суб'єктів господарського права, які здійснюють керівництво господарською діяльністю, в тому числі організацією такої діяльності [12, с. 59].

Суб'єктів інноваційної діяльності визначено як суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність із безпосереднього створення або із забезпечення створення на основі об'єктів інтелектуальної власності інноваційних продуктів, готових до безпосереднього впровадження (використання) в умовах конкретного виробництва, господарської діяльності чи іншій сфері, та їх упровадження чи використання як інновацій із випуском нової (суттєво удосконаленої) продукції, виконанням інноваційних робіт, наданням інноваційних послуг, а також отриманням інших суттєвих результатів від реалізації інновацій [5, с. 8].

Схожої думки дотримуються О. В. Шевердіна, на переконання якої до суб'єктів інноваційної діяльності слід віднести: 1. Суб'єктів господарювання, які здійснюють роботи з доведення об'єкта інтелектуальної власності до стану інноваційного продукту, готового до безпосереднього впровадження в конкретне виробництво або до використання в господарській діяльності чи в іншій сфері, здійснюють його комерціалізацію та забезпечують, супроводжують процес його провадження іншими суб'єктами господарювання, що закінчується випуском нової (суттєво удосконаленої) продукції, виконанням інноваційних робіт, наданням інноваційних послуг, або здійснюють безпосереднє його впровадження. 2. Суб'єктів господарювання, які забезпечують на основі реалізації інвестицій доведення об'єкта інтелектуальної власності до стану інноваційного продукту, готового до безпосереднього впровадження в конкретне виробництво або використання в господарській діяльності чи в іншій сфері, завдяки діяльності інших суб'єктів господарювання, та впроваджують їх з отриманням очікуваних результатів від реалізації

інновацій. Багато питань виникає стосовно суб'єктів, які входять в інноваційно-інфраструктурний процес інноваційної діяльності. Так, діяльність суб'єктів інфраструктури в інноваційній сфері відрізняється від роботи суб'єктів інноваційної діяльності низкою особливостей, що й дають підставу для їх відокремлення від останніх. Зокрема, для суб'єктів інноваційної діяльності інфраструктури недержавної форми власності участь в інноваційних процесах, як правило, зумовлена лише мотивами прибутковості з одночасною відсутністю зацікавленості в сутності самого інноваційного процесу [13].

Найбільш повно, на наше переконання, визначено групи суб'єктів Ю. Є. Атамановою, поділ яких здійснюється на: 1) розробники нових ідей, результатів інноваційної діяльності; 2) володільці прав на об'єкти інтелектуальної власності; 3) замовники, які можуть з'являтися як на стадії проведення наукової та науково-технічної діяльності, так і на стадії реалізації об'єкта інтелектуальної власності як інноваційної розробки, інноваційного продукту або інновації; 4) суб'єкти інноваційної діяльності, що власне доводять об'єкт інтелектуальної власності до стадії інноваційного продукту; 5) суб'єкти господарювання (інноваційно-впроваджувальної діяльності), що залучають інновації в реальний сектор економіки та реалізують їх у виробничому процесі [14, с. 156].

Треба також зазначити, що у спеціалізованій науковій літературі запропоноване визначення спільних для суб'єктів правовідносин рис, зокрема: 1) суб'єкти правовідносин – це особи, що реально існують, наділені волею та здатні цю волю виразити; 2) суб'єкти правовідносин наділені суб'єктивними правами та юридичними обов'язками [15, с. 23].

Суб'єктами сучасного ринку екологічних інновацій є держава, підприємства, організації, установи, університети, фонди, фізичні особи (учені і фахівці), що забезпечують процеси генерування і розповсюдження екологічних інновацій [16, с. 40].

Організаційно-правовими формами інноваційної діяльності в екологічній сфері є технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, інноваційні центри, венчурні фірми, консультаційні й аналітичні фірми тощо.

Висновки. Щодо технопарків, то в сучасному світі останні відіграють значну роль у сприянні безпосередньо розвитку екологічних інновацій. Їхнє існування базується на створенні сприятливого середовища для взаємодії між науковими установами, бізнесом та владою з метою спільного створення та впровадження нових технологій екологічного спрямування.

Наукові парки мають сприяти підтримці стартапів, спрямуванням яких у першу чергу є розвиток та впровадження екологічних технологій, включаючи

розробку ефективних відновлюваних джерел енергії, безвідходні /маловідходні матеріали та інші продукти, спрямовані на зменшення негативного впливу на довкілля.

Названі суб'єкти мають спільні і відмінні риси одночасно. Спільним є те, що у технопарках як і у наукових парках працюють над екологічними інноваціями, такими як зелені технології, відновлювана енергія, збереження ресурсів тощо. Однак, поряд з цим, містяться і відмінності. Так, технопарки, як правило, фокусуються на комерціалізації технологій та підтримці інноваційних стартапів і підприємств. Вони надають інфраструктурну та консультаційну підтримку для розвитку технологічних продуктів. Наукові парки, з іншого боку, зазвичай спрямовані на наукові дослідження та розвиток академічних досягнень, а також стимулювання співпраці між університетами та промисловими підприємствами.

Кластери, у свою чергу, сприяють концентрації підприємств, що працюють у схожих або взаємодоповнюючих сегментах економіки, дозволяючи тим самим їм спільно розвивати та впроваджувати екологічні інновації через обмін знаннями та ресурсами.

Інноваційні бізнес-інкубатори мають можливість забезпечити стартапи фінансовою підтримкою. Мова йде про отримання грантів, інвестицій тощо. Така фінансова підтримка дозволить стартапам працювати над своїми ідеями, розробляти продукти та впроваджувати їх на ринку. По-друге, бізнес-інкубатори можуть надавати експертну підтримку. Наприклад, консультації з питань бізнесу, технічні поради, підтримку у маркетингу або розвитку продукту. Експерти в інкубаторі допомагають стартапам пройти через різні етапи розвитку, від ідеї до комерціалізації, допомагаючи їм уникнути типових помилок та використовувати найкращу практику.

Індустріальні парки виступають також як один із суб'єктів екологічних інноваційних відносин через свою здатність об'єднувати в собі виробничі підприємства з метою спільного впровадження екологічних технологій та практики. Вони можуть бути задіяними для впровадження енергоефективних технологій, відновлюваної енергетики, щодо розробки і впровадження ефективного використання водних ресурсів, а також управління відходами. Індустріальні парки можуть створювати сприятливі умови для співпраці між підприємствами у сфері екологічних досліджень та розвитку, а також сприяти обміну знаннями і досвідом у даній царині.

Таким чином, спільним для усіх цих суб'єктів виступає основна мета – сприяти розвитку та впровадженню екологічно чистих технологій з метою збереження довкілля, а також забезпечення сталого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фостолович В. А. Екологічні інновації – джерело ефективного управління підприємством. 2009. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/ekologichni-innovacii-dzherelo-efektivnogo-upravlinnya-pidpriemstvom.html>
2. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Цивільні правовідносини : монографія. 2-ге вид., перероб. і доп. Одеса : Фенікс, 2011. 213 с.
3. Любчик А. М., Савчук О. О. Деякі аспекти діяльності суб'єктів інноваційної сфери щодо питання забезпечення процедури раціонального використання та охорони земель під позахисними лісосмугами. *Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 21-22 вересня 2018 р.). Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2018. С. 43–49.
4. Савчук О. О., Любчик А. М. Полезахисні лісосмуги: можливі варіанти розв'язання проблеми ресурсного забезпечення на законодавчому рівні, участь суб'єктів інноваційної діяльності. *Міжнародна науково-практична конференція «Конституційно-правові засади адміністративної реформи в Україні* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції викладачів, співробітників ЗВО і наукових організацій, магістрів, аспірантів, докторантів, представників громадських організацій, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств та інших установ (25-26 жовтня 2018 р.). Северодонецьк : вид-во СХУ ім. В. Даля, 2018. С. 148-151.
5. Атаманова Ю. Є. Основні проблеми системного господарсько-правового регулювання відносин в інноваційній сфері : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук. Харків, 2009. 39 с.
6. Нормативно-інституційне забезпечення сприяння господарській діяльності в інноваційному суспільстві: монографія / [Є. М. Білоусов, І. В. Борисов, Н. М. Вапнярчук та ін.] ; за ред. А. П. Гетьмана, О. О. Дмитрик, К. О. Токаревої. Харків : НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2020. 312 с.
7. Єрмоленко В. М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика : монографія. Київ: Магістр ХХІ сторіччя, 2005. 304 с.
8. Савчук О. О. Процедурні правовідносини у лісовому законодавстві України: монографія / О. О. Савчук, під заг. ред. проф. А. П. Гетьмана. Харків, Видавництво «Фінарт», 2016. 242 с.
9. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України* від 06.09.2002, № 36, ст. 266.
10. Стан та правове регулювання малого та середнього інноваційного підприємництва: регіональний аспект: монографія / [І. В. Борисов, С. Р. Водорезова, С. В. Глібка та ін.] ; за ред. С. В. Глібка. Харків : НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2021. 206 с.
11. Вінник О. М. Інвестиційне право: навч. посібник. Київ : Юридична думка, 2005. 568 с.
12. Вінник О. М. Господарське право : курс лекцій. Київ : Атака, 2004. 240 с.
13. Шeverдіна О. В. Правовий статус суб'єктів інноваційної діяльності. *Шляхи формування національної інноваційної системи та удосконалення інноваційного законодавства* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 11 листопада 2011 р. Харків, 2011. URL: <https://ndipzr.org.ua/wp-content/uploads/2012/03/Збірник-конференції-11.11.2011.pdf?nameToSave=Збірник конференції>
14. Атаманова Ю. Є. Теоретичні проблеми становлення інноваційного права України : монографія. Харків : Факт, 2006. 255 с.
15. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет : монографія / [А. П. Гетьман, Ю. Є. Атаманова, В. С. Мілаш та ін.] ; за ред. С. В. Глібка, К. В. Єфремової. Харків : Право, 2016. 360 с.
16. Сотник І. М., Чумакова М. М. Ринок екологічних інновацій та проблеми його розвитку. *Mechanism of Economic Regulation*. 2013. № 3. С. 38-48.

REFERENCES

1. Fostolovych, V. A. (2009). *Ecological innovations – a source of effective enterprise management*. Retrieved from <http://magazine.faaf.org.ua/ekologichni-innovacii-dzherelo-efektivnogo-upravlinnya-pidpriemstvom.html> [in Ukrainian].
2. Kharitonov, Ye. O., & Kharitonova, O. I. (2011). *Civil legal relations*. Odesa: Feniks [in Ukrainian].
3. Liubchych, A. M., & Savchuk, O. O. (2018). Some aspects of the activities of innovation entities regarding the procedure for rational use and protection of land under shelterbelts. *Modern trends in legal science of Ukraine and foreign countries: Proceedings of the international scientific-practical conference* (pp. 43–49). Zaporizhzhia: Zaporizka miska hromadska orhanizatsiia «Istyna» [in Ukrainian].

4. Savchuk, O. O., & Liubchych, A. M. (2018). Shelterbelts: Possible solutions for resource provision at the legislative level, participation of innovation entities. *International Scientific-Practical Conference "Constitutional and legal foundations of administrative reform in Ukraine: Proceedings of the international scientific-practical conference of lecturers, employees of higher education institutions and scientific organizations, masters, postgraduates, doctoral students, representatives of public organizations, state authorities and local governments, enterprises and other institutions"* (pp. 148–151). Severodonetsk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia [in Ukrainian].
5. Atamanova, Yu. Ye. (2009). Main problems of systemic economic-legal regulation of relations in the innovation sphere. *Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
6. Bielousov, Ye. M., Borysov, I. V., Vapniarchuk, N. M. et al. (2020). Normative and institutional support for promoting economic activity in an innovation society. Hetman, A. P., Dmytryk, O. O., & Tokarieva, K. O. (Eds.). Kharkiv: NDI prav. zabezp. innovats. rozvytku NAPrN Ukrainy [in Ukrainian].
7. Yermolenko, V. M. (2005). *Property relations of private agricultural enterprises: Theory, legislation, practice*. Kyiv: Mahistr XXI storichchia [in Ukrainian].
8. Savchuk, O. O. (2016). Procedural legal relations in the forest legislation of Ukraine. Hetman, A. P. (Ed.). Kharkiv: Vydavnytstvo «Finart» [in Ukrainian].
9. Law of Ukraine On innovation activity, No. 40-IV (2002, July 4). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, No. 36, Art. 266 (2002, September 6) [in Ukrainian].
10. Borysov, I. V., Vodorezova, S. R., Hlibko, S. V. et al. (2011). The state and legal regulation of small and medium innovation enterprises: Regional aspect. Edited by Hlibko, S. V. (2021). Kharkiv: NDI prav. zabezp. innovats. rozvytku NAPrN Ukrainy [in Ukrainian].
11. Vynnyk, O. M. (2005). *Investment law*. Kyiv: Yurydychna dumka [in Ukrainian].
12. Vynnyk, O. M. (2004). *Commercial law: Course of lectures*. Kyiv: Ataka [in Ukrainian].
13. Sheverdina, O. V. (2011, November 11). Legal status of subjects of innovation activity. *The ways of forming the national innovation system and improving innovation legislation: Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical conference*. Retrieved from <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2012/03/Збірник-конференції-11.11.2011.pdf?nameToSave=Збірник конференції> [in Ukrainian].
14. Atamanova, Yu. Ye. (2006). *Theoretical problems of the formation of innovation law of Ukraine*. Kharkiv: Fakt [in Ukrainian].
15. Hetman, A. P., Atamanova, Yu. Ye., Milash, V. S. et al. (2016). *Legal regulation of relations on the Internet*. Hlibko, S. V. & Yefremova, K. V. (Eds.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
16. Sotnyk, I. M., & Chumakova, M. M. (2013). Ecological innovation market and its development problems. *Mechanism of Economic Regulation*, 3, 38-48 [in Ukrainian].

SAVCHUK OLENA

PhD in Law, Senior Researcher, Associate Professor at the Environmental Law department
of the Yaroslav Mudryi National Law University

ENVIRONMENTAL INNOVATION SUBJECTS: CURRENT LEGAL CHALLENGES

Problem setting. Environmental innovation is a key element of a sustainable development strategy aimed at reducing the negative impact of human activity on the environment. They consist in the implementation of new technologies, processes, products or services that have a lower negative impact on nature compared to traditional solutions. A central aspect of environmental innovations is the participation of entities that contribute to their development and implementation. In all industrialized countries, innovation is one of the priority directions in government policy, because it is the basis of national independence and economic development. The state creates favorable conditions for innovative activity, forming uniform civilized rules and mechanisms that determine the development of all subjects of the innovation sphere.

Analysis of recent researches and publications. In particular, in this area there were publications of legal scholars: G.V. Anisimova, V.L. Bredikhina, M.V. Krasnova, Yu. Yu. Bakai, D.V. Zadikhailo and others.

Purpose of research consists in determining and making proposals to the current legislation in a certain topic.

Article's main body. The subjects of the modern market of ecological innovations are the state, enterprises, organizations, institutions, universities, foundations, natural persons (scientists and specialists), who ensure the processes of generation and distribution of ecological innovations.

Organizational and legal forms of innovative activity in the environmental sphere are technoparks, technopolises, business incubators, innovation centers, venture firms, consulting and analytical firms.

Conclusions and prospects for development. Technoparks, in today's world, the latter play a significant role in promoting the direct development of environmental innovations. Their existence is based on the creation of a favorable environment for interaction between scientific institutions, business and authorities with the aim of joint creation and implementation of new technologies of environmental direction. Science parks should contribute to the support of start-ups, the direction of which is primarily the development and implementation of environmental technologies, including the development of efficient renewable energy sources, waste-free / low-waste materials and other products aimed at reducing the negative impact on the environment. Clusters, in turn, facilitate the concentration of enterprises operating in similar or complementary segments of the economy, thereby allowing them to jointly develop and implement environmental innovations through the exchange of knowledge and resources.

Innovative business incubators have the opportunity to provide startups with financial support. It is about receiving grants, investments, etc. Such financial support will allow startups to work on their ideas, develop products and introduce them to the market. Second, business incubators can provide expert support. For example, business consulting, technical advice, marketing or product development support. Experts at the incubator guide startups through the various stages of development, from ideation to commercialization, helping them avoid common mistakes and use best practices. Industrial parks act also as one of the subjects of ecological innovation relations due to their ability to unite production enterprises in order to jointly implement ecological technologies and practices. They can be involved in the implementation of energy-efficient technologies, renewable energy, the development and implementation of efficient use of water resources, as well as waste management. Industrial parks can create favorable conditions for cooperation between enterprises in the field of environmental research and development, as well as promote the exchange of knowledge and experience in this area.

Thus, the main goal common to all these subjects is to promote the development and implementation of environmentally friendly technologies with the aim of preserving the environment, as well as ensuring sustainable development.

Key words: sustainable development, ecological innovations, subjects of innovations, technology park, cluster.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Савчук О. О. Суб'єкти екологічних інновацій: сучасні правові виклики. *Право та інновації*. 2024. № 3 (47). С. 78–83.